

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Мозальов Владислав Євгенович

УДК 378.14.015.62(043.3)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОНІТОРИНГУ
ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2017

Дисертацією є рукопис.
Роботу виконано в Національному університеті оборони України імені Івана Черняховського, Міністерство оборони України.

Науковий керівник – доктор психологічних наук, професор **Осьодло Василь Ілліч**, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, гуманітарний інститут, начальник.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент **Красильникова Ганна Володимирівна**, Хмельницький національний університет, кафедра теорії та методики трудового і професійного навчання, професор;

кандидат педагогічних наук, доцент **Дем'янюк Юрій Анатолійович**, Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, кафедра прикордонної безпеки, професор.

Захист відбудеться «19» вересня 2017 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.705.03 у Національній академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького за адресою: 29000, м. Хмельницький, вул. Шевченка, 46.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького за адресою: 29000, м. Хмельницький, вул. Шевченка, 46.

Автореферат розіслано «15» вересня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат педагогічних наук,
доцент

І. М. Кустовська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У нових соціально-економічних умовах, що складаються в нашій країні останніми роками, інтенсивно відбувається розширення функцій вищої освіти, коригування її цілей і змісту, відповідно до потреб викликів сьогодення, що виникають у суспільстві. Акцентується увага на необхідності модернізації вищої освіти, вдосконаленні її змісту і технологій у зв'язку з наростаючими соціальними, культурними, інформаційними, економічними і духовними змінами. Зокрема, нормативно-правові акти з питань розвитку військової освіти визначають необхідність підвищення рівня професійної підготовки військових фахівців. Передбачається, що офіцери Збройних Сил України всіх ланок управління мають бути компетентними у сфері охорони й оборони, територіальної цілісності і недоторканності своєї держави, вміти приймати рішення в повсякденних та екстремальних умовах. Актуальність теми дослідження посилює ситуація на сході України, де військовослужбовці на практиці в бойових умовах застосовують уміння та навички під час виконання функціональних обов'язків у районі проведення антитерористичної операції.

Перехід до професійної армії в сучасних умовах вимагає змін у підходах до підготовки офіцерів для збройних сил і постійного моніторингу процесу підготовки військових фахівців із метою формування їхньої професійної компетентності й відповідності очікуваному результату. Одним із інструментів модернізації змісту вищої освіти, вдосконалення її організації є моніторинг, котрий має забезпечити підвищення якості підготовки військових фахівців.

Створення системи моніторингу якості професійної підготовки у вищому військовому навчальному закладі (далі – ВВНЗ), організація системи відстеження результативності її процесів є необхідним і важливим управлінським механізмом, що забезпечує досягнення реальних результатів, адекватних вимогам суспільства й часу. Зважаючи на відсутність у ВВНЗ України моніторингових інституцій і структур, широке впровадження моніторингу якості освіти й освітньої діяльності у процес професійної підготовки військових фахівців, дослідження педагогічних умов його ефективного здійснення мають стати ефективними засобами вдосконалення професійної підготовки.

Вирішенню окреслених проблем присвячено праці українських науковців: становлення і розвиток моніторингу якості освіти в Україні досліджували С. Бабінець, І. Булах, О. Локшина; моніторинг якості вищої освіти на міжнародному рівні розглядали С. Вербицька, М. Кісіль, О. Локшина, Т. Лукіна, О. Ляшенко, на державному – В. Бобрицька, В. Зайчук, О. Ляшенко, Н. Фоменко, Г. Цехмістрова, С. Шевченко; на регіональному – С. Раков; на інституційному – І. Анненкова, Н. Байдацька, О. Блистів, В. Вербець, Л. Віткін, О. Волосовець, Ю. Вороненко, А. Денисенко, В. Зінченко, Л. Коробович, С. Костогриз, Г. Красильникова, С. Кретович, Т. Лукіна, О. Ніколенко, О. Островерх, В. Приходько, О. Родіонов, Л. Серкова, М. Скиба, І. Соколова, О. Туржанська, Г. Хімичева, Т. Хоруженко, Є. Хриков, Н. Чайкіна та інші.

Однак, результати аналізу наукових джерел дають підстави стверджувати, що на сьогодні немає наукових робіт, присвячених дослідженню педагогічних умов моніторингу якості підготовки військових фахівців. Це зумовлює необхідність створення у ВВНЗ внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти на основі моніторингу, без чого неможливо досягти високої якості підготовки військового професіонала й подолати суперечності між необхідністю:

впровадження моніторингу якості підготовки фахівців у ВВНЗ і недостатньою розробленістю теоретичних і методичних основ вирішення цього завдання;

отримання об'єктивних, оперативних й узагальнених даних щодо якості підготовки фахівців у ВВНЗ і відсутністю цілеспрямованої неперервної системи отримання цих даних;

проведення моніторингу якості підготовки фахівців у ВВНЗ і неготовності науково-педагогічних працівників до його використання в освітньому процесі.

Отже, все вищезазначене, недостатня теоретична й методична розробленість порушеного питання у практичній діяльності ВВНЗ, необхідність подолання вищезазначених суперечностей в освітньому процесі щодо забезпечення якості вищої освіти й зумовили вибір теми дослідження «Педагогічні умови моніторингу якості підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилось відповідно до реалізації основних положень Концепції розвитку освіти України на період 2015-2021 років, Концепції військової освіти в Україні, тематичного плану наукових досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського в межах виконання науково-дослідних робіт «Стандартизація вищої освіти військових фахівців оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівнів підготовки» (шифр «Держстандарт – 4М», № 0101U001498), «Моніторинг в системі вищої освіти» (шифр «Моніторинг», № 0101U001756). Роль здобувача у виконанні цих робіт полягає у розробленні й обґрунтуванні переліку спеціальностей підготовки військових фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» у гуманітарному інституті Національного університету оборони України, а також у вивченні вітчизняного та зарубіжного досвіду проведення моніторингу в системі вищої освіти.

Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (протокол № 18 від 24 листопада 2014 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 29 березня 2016 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми моніторингу якості вищої освіти в сучасній педагогічній теорії та практиці й визначити ті питання, що не знайшли необхідного наукового обґрунтування, уточнити поняттєво-категоріальний апарат дослідження.

2. Обґрунтувати педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ і методику проведення педагогічного дослідження.

3. Обґрунтувати й розробити структурно-функціональну модель моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

4. Розробити методичні засади моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

5. Експериментально перевірити педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ і розробити методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам щодо його проведення.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка магістрів у вищих військових навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови моніторингу якості підготовки магістрів у вищих військових навчальних закладах.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що якість підготовки магістрів значущо підвищиться завдяки реалізації моніторингу в освітньому процесі ВВНЗ за таких педагогічних умов: упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у освітній процес ВВНЗ на засадах системного підходу; розробленість структурно-функціональної моделі моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; психологізація моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ на засадах реалізації принципу суб'єктності; підготовленість суб'єктів моніторингу якості професійної підготовки магістрів до його здійснення в освітньому процесі ВВНЗ.

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс взаємодоповнювальних **методів дослідження**:

теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, систематизація, класифікація й узагальнення – для з'ясування стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці, уточнення поняттєво-категоріального апарату дослідження; обґрунтування педагогічних умов моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; моделювання – для розроблення структурно-функціональної моделі моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ;

емпіричні: спостереження, бесіда, інтерв'ювання, анкетування, тестування – для з'ясування реального стану справ і виявлення проблемних питань професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; вивчення результатів навчальної та професійної діяльності суб'єктів моніторингу – для узагальнення практичного досвіду і внесення коректив до підготовки магістрів у ВВНЗ, розробки методичних рекомендацій для науково-педагогічних працівників (далі – НПП) щодо здійснення моніторингу в освітньому процесі; педагогічний

експеримент – з метою перевірки педагогічних умов моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ і підтвердження висунутої гіпотези;
статистичні: вимірювання, порівняння, узагальнення, методи математичної статистики (W-критерій Вілкоксона, χ^2 – критерій Пірсона) – з метою визначення критеріїв середніх величин, парних порівнянь для опрацювання одержаних результатів дослідження й установлення кількісних і якісних залежностей між досліджуваними об'єктами та процесами.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

вперше обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ (упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у освітній процес ВВНЗ на засадах системного підходу; розробленість структурно-функціональної моделі моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; психологізація моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ на засадах реалізації принципу суб'єктності; підготовленість суб'єктів моніторингу якості професійної підготовки магістрів до його здійснення в освітньому процесі ВВНЗ);

удосконалено структурно-функціональну модель моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ, яку подано як систему компонентів, котрі визначають і розкривають її цільове призначення, принципи здійснення, функції, методи й зміст моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; методика моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ і систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності ВВНЗ шляхом розроблення необхідних організаційно-методичних основ;

набуло подальшого розвитку змістове наповнення поняття «моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ», в якому пріоритетом визнано не інформаційний, а управлінський підхід до оцінювання якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані вищими військовими навчальними закладами для підвищення якості підготовки військових фахівців шляхом запровадження в освітній процес системи моніторингу якості професійної підготовки фахівців у ВВНЗ за визначених педагогічних умов.

Розроблено науково-методичний посібник «Моніторинг якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів Збройних Сил України», в якому подано методичні рекомендації НПП з організації та проведення моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

Упроваджено в програму спеціальної підготовки НПП авторський спецкурс «Педагогіка вищої військової школи» для підготовки НПП до організації та проведення моніторингу якості професійної підготовки фахівців у ВВНЗ; розроблено і внесено до програми навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні аспекти діяльності військового керівника» тему «Моніторинг якості навчальних досягнень слухачів у ВВНЗ» для здійснення психологізації

моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ на засадах реалізації принципу суб'єктності.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (довідка про впровадження № 182/136/4 від 12.01.2017 р.); Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт упровадження № 350/176/41-14/17 від 17.01.2017 р.); Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт № 244/НВ від 18.02.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі подані в дисертації наукові результати отримано автором самостійно. У науково-методичному посібнику [1], виданому в співавторстві з А. Алімпієвим та ін., особистий внесок здобувача полягає у визначенні структури системи моніторингу якості підготовки військових фахівців у ВВНЗ і розробленні методичних рекомендацій науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо проведення моніторингу.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та результати дослідження доповідались та обговорювались на наукових конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Підготовка фахівців у галузі знань «Державне управління»: вимоги до змісту та відповідність сучасним викликам» (Київ, 2014 р.), «Актуальні проблеми вищої професійної освіти» (Київ, 2015 р.); *міжвідомчих* – «Підготовка військових фахівців у ВВНЗ та ВНП ВНЗ України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення» (Київ, 2015 р.), «Актуальні проблеми психологічної допомоги, соціальної та медико-психологічної реабілітації учасників АТО» (Київ, 2015, 2016 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 14 наукових працях, із них 1 науково-методичний посібник, 6 наукових статей – у фахових виданнях України в галузі педагогіки, 2 статті у періодичних виданнях, включених до наукометричних баз даних, 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 244 найменування, і 17 додатків на 60 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 293 сторінки. Обсяг основного тексту складає 192 сторінки і містить 18 рисунків на 13 сторінках і 11 таблиць на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **першому розділі** – «Теоретичні засади моніторингу якості підготовки фахівців у системі вищої освіти» – наведено результати теоретико-методологічного аналізу ступеня розробленості проблеми, уточнено поняттєво-категорійний апарат базових понять дослідження: «якість професійної підготовки», «моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ»; визначено сутність моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

У розділі здійснено теоретичний аналіз і диференціацію базових понять дисертаційного дослідження: «якість», «якість освіти», «якість освітньої

діяльності», «якість вищої освіти», «моніторинг», «освітній моніторинг», «моніторинг якості», «професійна підготовка». Констатовано доцільність використання багатоаспектного підходу до дослідження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Якість професійної підготовки визначено як сукупність властивостей результатів професійної освіти, що найбільш повно задовольняють потреби всіх зацікавлених сторін у формуванні професійної компетентності особистості й відповідають вимогам установлених стандартів професійної освіти в межах певного часового виміру.

Виявлено два підходи до трактування дефініції «професійна підготовка» – широкий і вузький. При широкому підході професійну підготовку розуміють як розвиток професійної компетентності упродовж усього трудового життя людини; при вузькому – як мету професійної освіти або складову частину її змісту.

Опираючись на зазначений підхід до визначення поняття якості професійної підготовки, встановлено, що інструментом визначення й оцінювання професійної освіти є освітній моніторинг.

Теоретизація предмету дослідження засвідчує, що у сфері вищої освіти, зокрема військової, наявна низка невирішених проблем як методологічного, так і прикладного характеру. Немає однозначного тлумачення поняття «моніторинг», оскільки воно вивчається і досліджується в різних царинах науково-практичної діяльності.

На основі проведеного аналізу виокремлено такі характеристики системи освітнього моніторингу: комплексність і аналітичність; відкритість і дієвість; штучність і спеціальна організованість, цілісність і стабільність; цілеспрямованість і мобільність, що відображено у різноманітних підходах до моніторингу, а саме: системи збирання, збереження, опрацювання й поширення відомостей про освітню систему чи окремі її елементи (М. Бершадський, Л. Кондрашова, О. Майоров, З. Рябова, С. Шишов та ін.); оцінювання й поточної регуляції освітнього процесу (Г. Єльнікова, О. Ляшенко, В. Рєпкін та ін.); системи тривалого наукового спостереження за освітнім процесом (А. Дахін, Т. Лукіна, Р. Яковлева та ін.); лонгітюдної діагностики (метод «повздовжнього зрізу», коли відбувається багаторазове обстеження одних і тих же осіб упродовж тривалого часу) (В. Безпалько).

У розглянутих підходах ототожнення освітнього моніторингу із суміжними поняттями (оцінюванням, контролем, спостереженням, діагностикою), котрі можуть складати зміст першого, ускладнює його практичну реалізацію.

Серед різноманітних підходів до визначення сутності моніторингу в дисертації розглянуто його як цілісну підсистему в системі управління якістю освіти у ВВНЗ. Моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ належить до інституційного освітнього менеджменту, якому притаманні всі характеристики системи освітнього процесу. Установлено, що моніторинг органічно пов'язаний зі всіма функціями і стадіями освітнього менеджменту.

З урахуванням вищезазначеного визначено, що моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ – складова частина системи

управління якістю вищої військової освіти й освітньої діяльності, що формується на основі систематичного збирання, оброблення, аналізу, оцінювання, зберігання та оприлюднення узагальненої інформації про стан освітнього процесу з метою визначення відповідності отриманих результатів навчання освітнім стандартам і подальшого вдосконалення освітньої діяльності ВВНЗ.

Поширення в освіті інноваційних процесів потребує оновлення педагогічної системи ВВНЗ і реалізації на практиці принципово нових підходів до управління нею. Традиційні підходи щодо управління освітніми системами, у тому числі – системою військової освіти, де перевага надається функції контролю, виявилися, здебільшого, неефективними. Вони не забезпечують оперативного й системного реагування на зміни, що відбуваються навколо, не сприяють удосконаленню, самовдосконаленню, сталому та прогнозованому розвитку системи підготовки військових фахівців.

Отже, реалізація освітнього процесу у ВВНЗ потребує принципово нових підходів до забезпечення якості вищої освіти. Моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ є одним із інструментів, котрий дозволяє здійснювати гнучке управління процесом підготовки військових фахівців на основі системи супровідного оцінювання, аналізу, коригування та прогнозування, обґрунтованого діагностико-прогностичного відстеження діяльності всіх учасників освітнього процесу. Існує потреба у дослідженні підходів до забезпечення якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ засобами моніторингу, упровадження в освітній процес моніторингу як особливого управлінського інструменту.

У **другому розділі** – «Педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у вищих військових навчальних закладах» – визначено психолого-педагогічні особливості контингенту досліджуваних; розкрито загальну методику дослідження проблеми; викладено результати констатувального етапу експерименту; розроблено структурно-функціональну модель моніторингу якості професійної підготовки магістрів; визначено критерії та показники моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; обґрунтовано педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки у ВВНЗ.

У розділі обґрунтовано необхідність отримання об'єктивної інформації про стан освітнього процесу з метою забезпечення якості підготовки магістрів і підвищення її результативності. Для отримання первинної інформації, а також упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у освітній процес ВВНЗ на засадах системного підходу доцільно застосовувати такі методи як анкетування, тестування, спостереження, співбесіда, бесіда, інтерв'ю, порівняння й аналіз. З'ясування переваг і недоліків кожного із зазначених методів дозволило дійти висновку, що доцільним є використання їх у комплексі, без виділення пріоритетних, де кожен з них обирається індивідуально з огляду на досліджувану проблему, розв'язувану задачу із урахуванням часу та прогнозу щодо вірогідності отриманої інформації. У якості

засобів моніторингу бажано використовувати анкети, тести, інформаційно-комунікаційні технології тощо.

Функціонування моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ має бути забезпечено відповідним комплексом педагогічних умов, які визначено з урахуванням результатів аналізу наукових праць та емпіричного досвіду. Такими умовами є: упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у освітній процес ВВНЗ на засадах системного підходу; розробленість структурно-функціональної моделі моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; психологізація моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ на засадах реалізації принципу суб'єктності; підготовленість суб'єктів моніторингу якості професійної підготовки магістрів до його здійснення в освітньому процесі ВВНЗ.

Установлено, що система моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ реалізує інформаційну, аналітичну, експертну, методичну, стимулювально-мотиваційну, корекційну і прогностичну функції, які базуються на принципах цілеспрямованості, науковості, безперервності, цілісності й різнобічності підходу до об'єкта вивчення, об'єктивності, своєчасності, оперативності, узгодженості дій, динамічності, циклічності, відкритості та гласності. Інформаційну систему моніторингу якості професійної підготовки магістрів, що відповідає потребам конкретного ВВНЗ, щонайменше забезпечено досягненнями слухачів і показниками їхньої успішності, можливостями випускників обійняти посади відповідно до здобутих спеціальностей, задоволеністю слухачів виконаними освітніми програмами й ефективністю роботи НПП, ключовими показниками діяльності ВВНЗ.

Виходячи з розуміння сутності якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ як соціального замовлення, з огляду на позитивні характеристики сучасних підходів щодо відбору критеріїв і показників її якості, розроблено методичні засади моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Критерієм вибору і структурування сукупності показників моніторингу професійної підготовки магістрів у ВВНЗ є підхід до якості як до складного багатоаспектного концепту, що містить компоненти потенціалу, процесу й результату. Цей критерій конкретизовано трьома групами показників: якість освітнього потенціалу ВВНЗ, якість процесу навчання у ВВНЗ та якість результату навчання у ВВНЗ, серед яких важливими є не тільки глибока теоретична підготовка магістрів у ВВНЗ, а й рівень сформованості необхідних компетентностей у випускників, розвиток мотивації щодо особистого професійного розвитку, прагнення до збереження здоров'я тощо.

Для забезпечення функціонування системи моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ розроблено відповідну структурно-функціональну модель (рисунок 1), яку подано як систему компонентів, котрі визначають і розкривають її цільове призначення, принципи здійснення, функції, методи й зміст моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Ці компоненти в комплексі спрямовано на забезпечення об'єктивною і своєчасною інформацією щодо стану та динаміки показників якості професійної підготовки для прийняття управлінських.

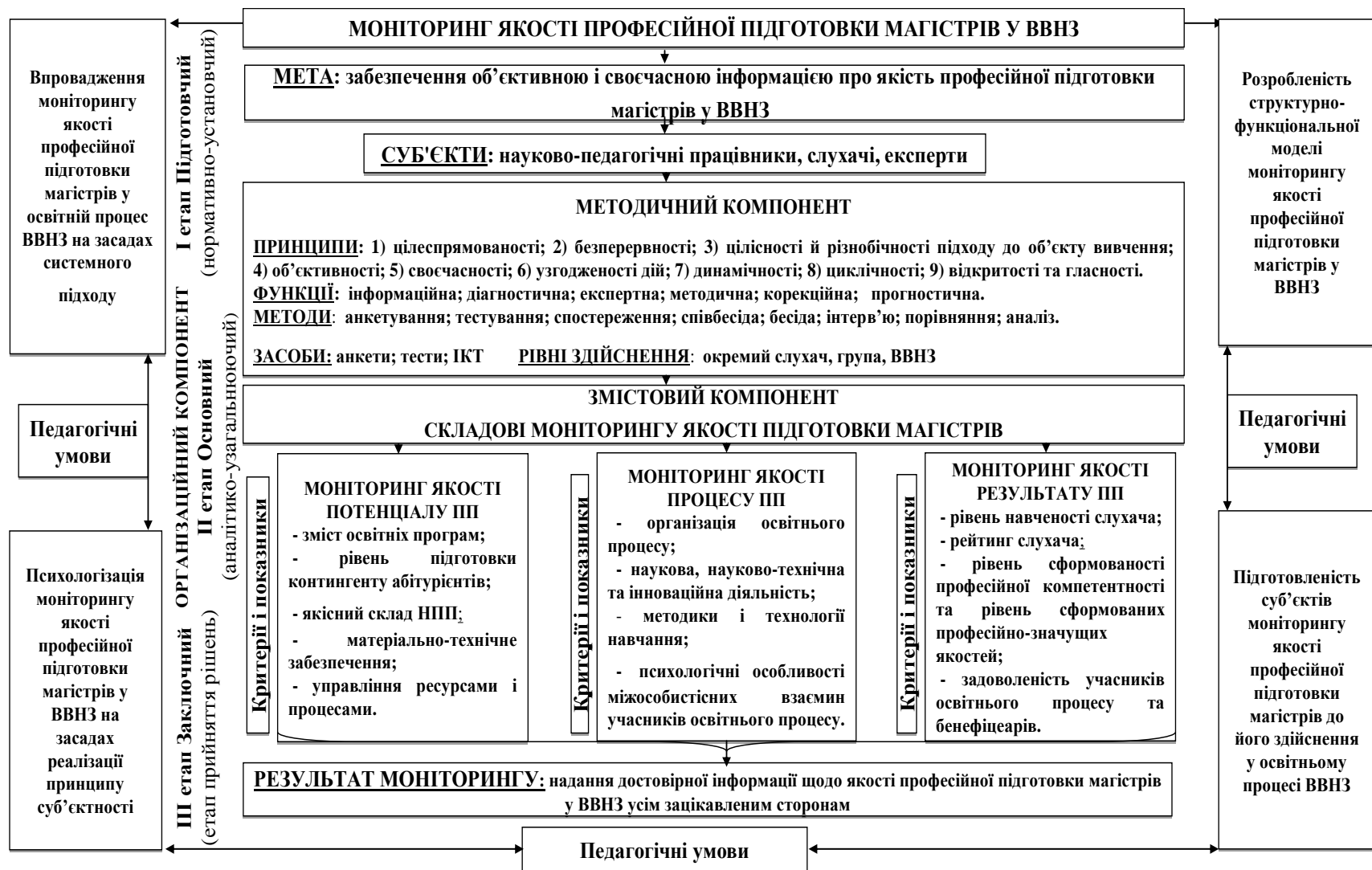

Рисунок 1 – Структурно-функціональна модель моніторингу якості професійної підготовки магістрів у вищому військовому навчальному закладі

Визначена мета реалізується впровадженням моніторингу якості у процес професійної підготовки за такими складниками: моніторинг якості потенціалу професійної підготовки, якості процесу професійної підготовки та якості результату професійної підготовки, ефективність якої забезпечено комплексом педагогічних умов, єдністю нормативного, організаційного та методичного забезпечення. Цілісність моделі підтверджується тим, що всі її компоненти пов'язані між собою, мають певне змістовне наповнення, вирішують конкретні завдання у процесі моніторингу, але спрямовані на єдиний кінцевий результат – надання достовірної інформації щодо якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ усім зацікавленим сторонам.

Основною метою діяльності ВВНЗ, який інтегрує інтереси всіх зацікавлених сторін, є забезпечення високого рівня якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ і всіх її складових частин.

Розглядаючи моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ, де його складниками обрано якість потенціалу, якість процесу і якість результату підготовки, основними його завданнями є такі:

- збір фактичного матеріалу, розроблення конкретних критеріїв, на основі яких досліджується стан і функціонування процесу підготовки магістрів у ВВНЗ, визначається його ефективність;

- своєчасне виявлення й аналіз відхилень і змін, що виникають під час підготовки; чинників, котрі спричиняють їх; причин, які ускладнюють оптимальний перебіг процесу підготовки або негативно впливають на нього з метою попередження негативних тенденцій;

- вивчення умов і засобів, що сприяють підвищенню результативності процесу підготовки;

- здійснення короткострокового прогнозування розвитку найважливіших процесів підготовки;

- більш повне задоволення «інтелектуальних, культурних і моральних потреб особистості», а потреб суспільства – у військових фахівцях високої кваліфікації.

У процесі проведення констатувального етапу експерименту з'ясовано психолого-педагогічні особливості контингенту досліджуваних (внутрішня мотивація до навчання, усвідомлення своєї відповідальності за рівень освіти і якість професійної підготовленості, сформованість професійного Я-образу тощо); стан обізнаності НПП і слухачів щодо сутності, видів, функцій, принципів моніторингу якості підготовки в освітньому процесі (проводилися бесіди, анкетування за авторською анкетною); педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів; особливості здійснення моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; ставлення слухачів до вивчення фахових дисциплін; чинники, які знижують пізнавальну активність слухачів у навчанні; здатність слухачів організовувати власну навчальну діяльність і працювати самостійно.

Результати дослідження довели, що лише 32 % респондентів запропонували відносно точну дефініцію сутності поняття «моніторинг». Це пов'язано з тим, що моніторинг – нове поняття в освіті й потребує уточнення і

конкретизації. Також з'ясувалося, що більшість (67 %) НПП позитивно ставляться до впровадження моніторингу в освітній процес вищих навчальних закладів. При цьому 24 % НПП сумніваються або не знають, чи сприятиме моніторинг підвищенню рівня знань слухачів, а 9 % опитаних респондентів вважають моніторинг недоцільним узагалі.

Результати опитування засвідчили, що організація моніторингу у ВВНЗ проводиться несистемно, використовуються лише деякі складники цього процесу; моніторинг НПП вважають наднормованим навантаженням, через що часто його не проводять; у більшості випадків надається перевага контролю набутих слухачами рівнів знань, тобто – лише констатації того, що знає слухач. У процесі опитувань і бесід з'ясувалося, що лише 38 % НПП аналізують, яким чином пізнається і засвоюється навчальний матеріал слухачами, що саме сприяє активізації їхньої розумової діяльності; деякі НПП результати поточної успішності вважають недостатньо інформативними, а слухачі – недостатньо об'єктивними; НПП характеризуються різним рівнем вимогливості: одні оцінюють слухачів на кожному занятті, інші – час від часу. Близько 60 % опитаних НПП заявили про відсутність функції контролю у процесі вимірювання якості навчальних досягнень слухачів.

Для забезпечення теоретичної та методичної готовності суб'єктів моніторингу до його впровадження в освітній процес розроблено мету, завдання, види, функції і принципи моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ, а також спецкурс «Педагогіка вищої військової школи» з метою підготовки НПП для роботи в умовах моніторингу.

З метою реалізації принципу суб'єктності при організації моніторингу якості професійної підготовки магістрів щодо його здійснення в освітньому процесі ВВНЗ було розроблено і внесено до програми навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні аспекти діяльності військового керівника» тему «Моніторинг якості навчальних досягнень фахівців у ВВНЗ». Це забезпечило суб'єкт-суб'єктну взаємодію НПП і слухачів у процесі моніторингу, що сприяло розвитку мотиваційних чинників критичного мислення слухачів, формування в них об'єктивної самооцінки, відповідальності за навчання; раціональну побудову навчальної діяльності, визначення найбільш ефективних форм і методів навчання; мотивацію до ефективної організації самостійної навчальної діяльності слухачів.

Отже, з урахуванням психолого-педагогічних особливостей контингенту досліджуваних розроблено методичні засади (методика проведення, підходи до моніторингу, структурно-функціональна модель, критерії і показники моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ). Визначено й обґрунтовано комплекс педагогічних умов моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

У **третьому розділі** – «Дослідно-експериментальна перевірка педагогічних умов моніторингу якості професійної підготовки магістрів у вищих військових навчальних закладах» – здійснено планування й організацію експериментальної роботи; розроблено методичні рекомендації науково-

педагогічним працівникам щодо впровадження моніторингу якості в освітній процес ВВНЗ.

За результатами проведеного експерименту встановлено, що основними проблемами здійснення моніторингу є: недостатня підготовка НПП і слухачів щодо реалізації моніторингу, а саме – його процедури, впроваджуваних методів діагностики й обробки отриманих даних, здійснення коригування процесу підготовки і прогнозування труднощів, що виникають у його ході; відсутність мотивації суб'єктів моніторингу щодо його застосування в освітньому процесі; недостатня розробленість критеріїв оцінювання якості професійної підготовки магістрів на різних етапах освітнього процесу для виявлення рівня сформованості компетентності випускника. Тому реальний стан їх підготовки потребує впровадження моніторингу якості в освітній процес за визначених педагогічних умов, що, порівняно із традиційним контролем, дозволяє своєчасно з'ясувати проблеми, що виникають, вчасно скоригувати процес підготовки щодо усунення недоліків і спрогнозувати подальшу роботу щодо підвищення її якості.

Експеримент проведено на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського в умовах реального навчального процесу, де різними видами дослідження було охоплено 188 слухачів і 65 НПП, котрі були задіяні в анкетуваннях, тестуваннях та обговореннях.

Для забезпечення можливості проведення формувального експерименту, порівняння його результатів і перевірки запропонованих педагогічних умов у межах дослідження виокремлено контрольну (далі – КГ) й експериментальну (далі – ЕГ) групи. На основі результатів проведених діагностичних контрольних робіт, тестування (для діагностики рівня професійно значущих якостей, мотивації щодо особистого професійного розвитку, прихильності до здорового способу життя тощо) доведено однорідність груп за якісним і кількісним складом, що забезпечило об'єктивність висновків і результатів експерименту.

Під час формувального експерименту реалізовано обґрунтовані педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. До основи реалізації педагогічних умов покладено розроблену структурно-функціональну модель моніторингу, інструментарій дослідження за визначеними критеріями і показниками моніторингу якості професійної підготовки магістрів; програму спецкурсу «Педагогіка вищої військової школи» та методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам з організації та проведення моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ, викладені у науково-методичному посібнику «Моніторинг якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів Збройних Сил України». Зазначені рекомендації розроблено з елементами впровадження моніторингу на різних етапах під час збирання, опрацювання, аналізу, узагальнення інформації та прийняття управлінських рішень, що уможливило наступність моніторингу на різних рівнях, від окремого слухача до навчального закладу.

Результати впровадження педагогічних умов моніторингу якості професійної підготовки магістрів підтверджено за допомогою критерію χ^2 – Пірсона. До експерименту з надійністю 95 % виявлено відсутність значущих розбіжностей за рівнем підготовки в КГ та ЕГ. У результаті експерименту встановлено значущі відмінності між групами, що обумовлено використанням запропонованого підходу ($\chi_{емп}^2 = 9,9 > 7,82 = \chi_{кр}^2$).

За результатами дослідження виявлено позитивний вплив визначених педагогічних умов моніторингу на якість професійної підготовки магістрів. Це є результатом більшої інформативності моніторингу порівняно з традиційним контролем знань слухачів, коли є можливість не лише одержати відповідний бал за знання, а й своєчасно зреагувати на недоліки, чітко скорегувати власну навчальну діяльність щодо їх усунення, спрогнозувати подальшу роботу в процесі навчання.

Під час експерименту виявлено зміни в мотиваційній сфері НПП і слухачів, чим підтверджено висновок про те, що їх участь у процесі моніторингу як суб'єктів освітнього процесу, усвідомлення необхідності оцінювання власної діяльності, унаочнення власних досягнень дають змогу підвищити мотивацію НПП і слухачів до здійснення моніторингу в освітньому процесі ВВНЗ.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що в КГ, яка навчалася за традиційною системою, якість професійної підготовки магістрів за визначеними компонентами змінюється значно повільніше, ніж в ЕГ, де спостерігаємо суттєве підвищення показників якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ (рисунок 2). Різниця в показниках рівня сформованості професійної компетентності в ЕГ порівняно з КГ становить +3,3 %, за рівнем мотивації ЕГ перевищила КГ на +9,5 %, прихильність до здорового способу життя – на +10,6 %.

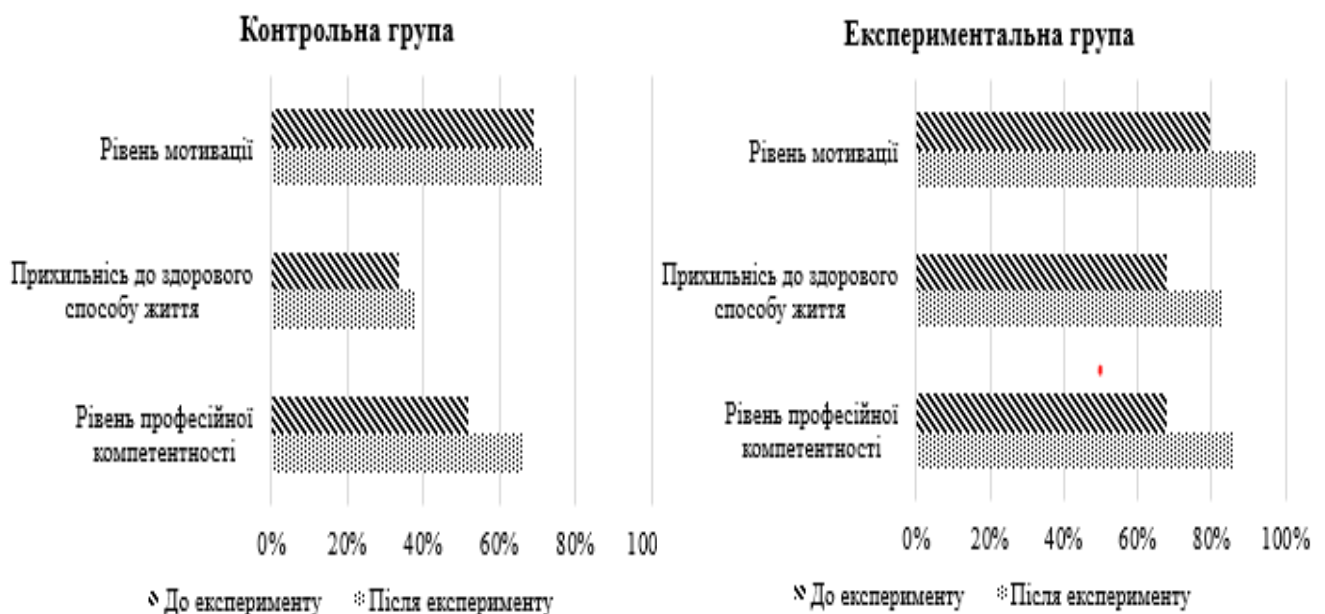

Рисунок 2 – Динаміка змін якості професійної підготовки слухачів до і після експерименту

Дослідно-експериментальна перевірка педагогічних умов моніторингу показала позитивну динаміку зі всіх визначених показників моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Розрахунки, які одержано за допомогою непараметричного критерію Вілкоксона, дали змогу зробити висновок про те, що основної мети дослідження досягнуто і гіпотезу підтверджено. Результати експериментальної роботи підтвердили ефективність упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ за визначених нами педагогічних умов.

Отже, одержані результати дослідження, підтверджені методами математичної статистики, засвідчили ефективність упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів за визначеною сукупністю педагогічних умов і позитивний вплив методики моніторингу на якість підготовки магістрів у ВВНЗ. Такі переваги, пов'язані із систематичністю тривалого відстеження та своєчасністю моніторингу підготовки слухачів у порівнянні із традиційними методами контролю, а також із об'єктивністю оцінювання засобами інформаційно-комунікаційних технологій і самооцінювання, вчасним коригуванням і самокоригуванням, можливістю прогнозування та самопрогнозування у процесі підготовки, дозволяють значно знизити вплив чинників, що ускладнюють процес досягнення якісного результату.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні подано теоретико-методичне обґрунтування та результати експериментальної перевірки педагогічних умов моніторингу якості підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах.

1. Сучасний етап модернізації вищої військової освіти, ускладнення її функцій, загострив необхідність упровадження моніторингу як особливого управлінського інструменту з метою підвищення якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Моніторинг якості професійної підготовки магістрів є необхідним для надання достовірної інформації щодо якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ усім зацікавленим сторонам. Йдеться про неперервне науково обґрунтоване діагностико-прогностичне відстеження діяльності всіх учасників освітнього процесу та про всебічність його ресурсного забезпечення. Тільки системно організований моніторинг здатний задовольнити ці вимоги.

Моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ – складова частина системи управління якістю вищої військової освіти та освітньої діяльності, що формується на основі систематичного збирання, оброблення, аналізу, оцінювання, зберігання та оприлюднення узагальненої інформації про стан освітнього процесу з метою визначення відповідності отриманих результатів навчання освітнім стандартам і подальшого вдосконалення освітньої діяльності ВВНЗ.

Завдяки порівнянню процесу моніторингу в освіті та в інших сферах доведено, що моніторинг якості підготовки фахівців у вищих військових

навчальних закладах повинен мати системний характер; визначено оптимальну сукупність його форм, функцій і принципів.

2. Моніторинг якості підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах забезпечують такі педагогічні умови: упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у освітній процес ВВНЗ на засадах системного підходу; розробленість структурно-функціональної моделі моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; психологізація моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ на засадах реалізації принципу суб'єктності; підготовленість суб'єктів моніторингу якості професійної підготовки магістрів до його здійснення в освітньому процесі ВВНЗ.

Однією з найважливіших педагогічних умов є психологізація моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ на засадах реалізації принципу суб'єктності. Психологічна готовність НПП і слухачів до здійснення моніторингу якості професійної підготовки магістрів є унікальним прикладом суб'єкт-суб'єктних відносин у психолого-педагогічному процесі. Цей факт підтверджує необхідність розробки нових технологій у професійній освіті на базі психологізації педагогіки для формування компетентних, мотивованих учасників освітнього процесу.

3. Розроблена в дисертації структурно-функціональна модель, що являє собою сукупність взаємозалежних і взаємопов'язаних структурних елементів для цілеспрямованого відстеження динаміки змін якості результатів процесу навчання, сприяє забезпеченню функціонування моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Основними структурними компонентами цієї моделі є: мета й результат, принципи, на яких повинен ґрунтуватися моніторинг якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ, етапи його організації та проведення, форми, методи, засоби, а також педагогічні умови, що сприяють досягненню поставленої мети.

Мета, що визначена в структурно-функціональній моделі, реалізується шляхом моніторингу якості потенціалу професійної підготовки, якості процесу професійної підготовки та якості результату професійної підготовки. Цілісність моделі підтверджується тим, що всі її компоненти пов'язані між собою, мають змістовне наповнення, вирішують конкретні завдання у процесі моніторингу і спрямовані на єдиний кінцевий результат – надання достовірної інформації щодо якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ усім зацікавленим сторонам.

4. Розроблені у дисертації методичні засади моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ, до яких належать методика організації та проведення, структурно-функціональна модель, критерії і показники моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ є дієвими. Критерієм вибору та структурування сукупності показників моніторингу професійної підготовки магістрів у ВВНЗ є підхід до якості як складного багатоаспектного концепту, котрий містить компоненти потенціалу, процесу та результату професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Вони складають основу системи моніторингу, де крім якісної теоретичної підготовки,

важливими є рівень мотивації щодо особистого професійного розвитку, формування професійної компетентності й розвиток професійно значущих якостей. Вивчення проблеми фізичного здоров'я військовослужбовців з урахуванням сучасних умов надмірних інформаційних, психічних і фізичних перевантажень під час виконання обов'язків військово-професійної діяльності дало змогу встановити рівень прагнення до здорового способу життя серед слухачів і довести, що ставлення до свого здоров'я серед військовослужбовців з кожним днем набирає неабиякої значущості.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили наявність проблемних питань щодо впровадження моніторингу в освітній процес з метою підвищення якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

5. Обґрунтовані педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ є дієвими, що підтверджено результатами формувального етапу експерименту.

Результати дослідження є достатньо вірогідними завдяки теоретичному обґрунтуванню вихідних позицій і кількісній та якісній обробці даних за допомогою методів математичної статистики. Встановлено, що в контрольній групі, яка навчалася за традиційною системою, якість професійної підготовки магістрів за визначеними компонентами змінюється значно повільніше, ніж в експериментальній групі, де спостерігаємо суттєве підвищення показників якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Рівень сформованості професійної компетентності становить в експериментальній групі 18 % порівняно з контрольною групою, де вона становить 14,7 %, рівень мотивації – відповідно 12,5 % і 3 %, прихильність до здорового способу життя – 15 % і 4,4 %.

Методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам з організації та проведення моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ, розроблені та впроваджені в освітній процес ВВНЗ, сприяють поглибленню теоретичних знань і практичних умінь НПП, формуванню позитивної мотивації щодо здійснення моніторингу якості під час навчальної діяльності. Це, у свою чергу, обумовлює позитивний вплив зазначених чинників на підвищення якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ у цілому.

З урахуванням основних результатів дослідження доцільно запропонувати такі пропозиції й рекомендації керівникам ВВНЗ:

розробити систему моніторингу якості професійної підготовки фахівців у ВВНЗ, викладачам – забезпечити моніторинг навчальної діяльності слухачів за дисциплінами, спрямувати власну педагогічну діяльність на досягнення високих результатів;

розробити програми підвищення кваліфікації для науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів з метою їх підготовленості до впровадження моніторингу якості підготовки фахівців;

запровадити на рівні ВВНЗ організаційних структур, що будуть виконувати функції збору та обробки інформації, організуючим центром яких має стати спеціальний підрозділ (відділ).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальші дослідження варто пов'язати з розробкою нових підходів до застосування моніторингу у військовій освіті; вивченням зарубіжного досвіду впровадження моніторингу у вищій освіті; проведенням моніторингу готовності слухачів до професійної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Науково-методичні посібники

1. **Мозальов, В. Є.** Моніторинг якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів Збройних Сил України : [науково-методичний посібник] / А. Алімпієв [та ін.]. – Харків : Видавництво ХНУПС, 2017. – 224 с.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати

2. **Мозальов, В. Є.** Забезпечення якості підготовки військових фахівців в умовах реформування системи освіти / В. Є. Мозальов // Вісник Національного університету оборони України : збірник наукових праць / ред. Стасюк В. В. – К. : НУОУ, 2014. – № 6 (43). – С. 117–123.

3. **Мозальов, В. Є.** Критерії моніторингу якості військово-професійної підготовки магістрів військового управління у ВВНЗ / В. Є. Мозальов // Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка : збірник наукових праць / [голов. ред. Терещук Г. В.]. – Тернопіль, 2016. – № 2/2016. – С. 224–230 (Index Cite Factor, Copernicus, PИНЦ, Google Scholar, Eurasian Scientific Journal Index).

4. **Мозальов, В. Є.** Моніторинг якості освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід / В. Є. Мозальов // Вісник Національного університету оборони України : збірник наукових праць / ред. Стасюк В. В. – К. : НУОУ, 2014. – № 5 (42). – С. 99–104.

5. **Мозальов, В. Є.** Моніторинг якості підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах / В. Є. Мозальов // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки : збірник наукових праць / [голов. ред. Курило В. С.]. – Луганськ, 2016. – № 3 (300). – С. 182–189.

6. **Мозальов, В. Є.** Сутнісні характеристики моніторингу якості професійної підготовки магістрів військового управління / В. Є. Мозальов // Військова освіта : зб. наук. праць Національного університету оборони України / [голов. ред. Осьодло В. І.]. – К. : НУОУ, 2015. – № 1 (31). – С. 153–166.

7. **Мозальов, В. Є.** Якість підготовки магістрів у вищих військових навчальних закладах: модель моніторингу / В. Є. Мозальов // Гуманізація навчально-виховного процесу. Вища школа : зб. наук. праць Донбаського нац. пед. ун-ту / [голов. ред. Сипченко В. І.]. – Харків, 2016. – № 5 (79). – С. 84–97.

8. **Мозальов, В. Є.** Якість підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах: педагогічні умови моніторингу / В. Є. Мозальов // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка / [голов. ред. Сисоева С. О.]. – К., 2016. – № 1–2 (46–47). – С. 33–38 (Index Copernicus, PИНЦ, Google Scholar).

9. **Мозальов, В. Є.** Результати дослідно-експериментальної перевірки педагогічних умов моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ [Електронний ресурс] / Владислав Євгенович Мозальов // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького : електрон. наук. фах. вид. / голов. ред. Діденко О. В. – 2017. – Вип. 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_1_12.

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. **Мозальов, В. Є.** Компетентнісний підхід як чинник забезпечення якості освіти в умовах оновленого законодавства / В. Є. Мозальов // Підготовка фахівців у галузі знань «Державне управління»: вимоги до змісту та відповідність сучасним викликам : матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю (Київ, 6-7 листопада 2014 р.) / НАПН України, Нац. Агентство України з питань держ. служби, НАДУ при Президентові України. – К., 2014. – С. 71–72.

11. **Мозальов, В. Є.** Культурологічний підхід у вищій освіті / В. Є. Мозальов // Актуальні проблеми вищої професійної освіти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 березня 2015 р.) / Нац. авіац. ун-т. – К., 2015. – С. 48.

12. **Мозальов, В. Є.** Підготовка військових фахівців до управління військами в умовах сучасних військових загроз / В. Є. Мозальов // Актуальні проблеми психологічної допомоги, соціальної та медико-психологічної реабілітації учасників АТО : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 3 червня 2015 р.) / Нац. ун-т оборони України. – К., 2015. – С. 303–306.

13. **Мозальов, В. Є.** Роль моніторингу якості в процесі підготовки військових фахівців / В. Є. Мозальов // Підготовка військових фахівців у ВВНЗ та ВНП ВНЗ України: стан, проблемні питання та перспективи вдосконалення : матеріали міжвідомч. наук.-практ. конф. (Київ, 16 грудня 2015 р.) / Нац. ун-т оборони України. – К., 2015. – С. 232–234.

14. **Мозальов, В. Є.** Роль моніторингу якості в освітній діяльності ВВНЗ / В. Є. Мозальов // Актуальні проблеми психологічної допомоги, соціальної та медико-психологічної реабілітації учасників АТО : матер. IV міжвідомч. наук.-практ. конф. (Київ, 26 травня 2016 р.) / Нац. ун-т оборони України. – К., 2016. – С. 222–224.

АНОТАЦІЇ

Мозальов В. Є. Педагогічні умови моніторингу якості підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, 2017.

Дисертацію присвячено теоретичному обґрунтуванню й експериментальній перевірці педагогічних умов моніторингу якості професійної підготовки магістрів у вищих військових навчальних закладах. Розкрито і визначено сутність моніторингу якості професійної підготовки

магістрів у вищих військових навчальних закладах. Подальшого вдосконалення набув понятійно-категорійний апарат дослідження. Обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ. Розроблено методичні засади моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

Обґрунтовано й експериментально перевірено такі педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ: упровадження моніторингу якості професійної підготовки магістрів у освітній процес ВВНЗ на засадах системного підходу; розробленість структурно-функціональної моделі моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ; психологізація моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ на засадах реалізації принципу суб'єктності; підготовленість суб'єктів моніторингу якості професійної підготовки магістрів до його здійснення в освітньому процесі ВВНЗ.

За результатами дослідження розроблено методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам з організації та проведення моніторингу якості професійної підготовки магістрів у ВВНЗ.

Ключові слова: якість професійної підготовки, моніторинг якості професійної підготовки, педагогічні умови моніторингу, вищий військовий навчальний заклад.

Мозалев В. Е. Педагогические условия мониторинга качества подготовки специалистов в высших военных учебных заведениях. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальная академия Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого, Хмельницкий, 2017.

Диссертация посвящена теоретическому обоснованию и экспериментальной проверке педагогических условий мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в высших военных учебных заведениях. Раскрыта и определена сущность мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в высших военных учебных заведениях. Существенно усовершенствован понятийно-категорийный аппарат исследования. Обоснована и разработана структурно-функциональная модель мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в ВВУЗе. Разработаны методические основы мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в ВВУЗе.

Обоснованы и экспериментально проверены такие педагогические условия мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в ВВУЗе: внедрение мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в образовательный процесс ВВУЗа на основе системного подхода; разработанность структурно-функциональной модели мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в ВВУЗе; психологизация мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в ВВУЗе на

основе реализации принципа субъектности; подготовленность субъектов мониторинга качества профессиональной подготовки магистров к его осуществлению в образовательном процессе ВВУЗа.

По результатам исследования разработаны методические рекомендации научно-педагогическим работникам по организации и проведению мониторинга качества профессиональной подготовки магистров в ВВУЗе.

Ключевые слова: качество профессиональной подготовки, мониторинг качества профессиональной подготовки, педагогические условия мониторинга, высшее военное учебное заведение.

Mozalov V. E. Pedagogical conditions of quality monitoring of training specialists in higher military educational institutions. – Qualifying scientific work on the manuscript.

The thesis is for obtaining the scientific degree of the candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. – The National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi, 2017.

The thesis is devoted to theoretical explanation and experimental verification of pedagogical conditions of quality monitoring of training masters in higher military educational institutions. It is revealed and determined the definition of quality monitoring of masters' training in higher military educational institutions, besides, it is improved the conceptual and categorical apparatus of the mentioned process.

It is established and experimentally proved the next pedagogical conditions of quality monitoring system of training of masters in HMEI: the implementation of monitoring system of training of masters in HMEI into the educational process, which is based on systems approach; the establishment of structural-functional model of the quality monitoring system of professional training of masters in HMEI; the psychologizing of monitoring system of training of masters in HMEI based on subjectivity principle realization; the preparedness of the scientific and teaching staff to implement quality monitoring of professional training of masters in HMEI.

According to the research results, the methodical recommendations for scientific and teaching staff related to the quality monitoring of professional training of masters in HMEI are created.

Key words: the quality of professional training, the quality monitoring of professional training, pedagogical conditions of monitoring, higher military educational institution.